

Het uitgeefmodel voor wetenschappelijke informatie

Het huidige model voor wetenschappelijk uitgeven heeft een lange traditie. Het dateert eigenlijk al van de tweede helft van de zeventiende eeuw, met de lancering van de *Journal des Savants* in 1665 en de *Philosophical transactions of the Royal Society* een jaar later.

Ook toen al wilden wetenschappers de resultaten van hun werk publiceren om twee redenen: om collega's van die resultaten op de hoogte te brengen en om het intellectueel eigendom van die resultaten vast te stellen. De wetenschapper biedt het werk ter publicatie aan een uitgever aan, die het werk doorgaans laat beoordelen door onafhankelijke vakgenoten. Goedgekeurde manuscripten worden uitgegeven, dat wil zeggen: redactioneel bewerkt, vormgegeven, geproduceerd en gedistribueerd. Uitgevers organiseren dit proces en dragen het economisch risico.

Wetenschappelijke uitgaven vinden vervolgens hun weg naar de bibliotheken van academische instellingen, die tot taak hebben de voor hun klantenkring relevante publicaties in te kopen, te beheren en beschikbaar te stellen.

Wetenschappelijk onderzoekers blijven hierdoor op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen op hun vakgebied en kunnen van de resultaten van het werk van anderen gebruikmaken voor hun eigen onderzoek.

Hoekstenen van dit model zijn:

- het auteursrecht: uitgevers nemen het auteursrecht doorgaans over van de auteur, om het werk te kunnen beschermen tegen ongeoorloofde verspreiding. Het gevolg hiervan is dat auteurs hierna niets meer over de verspreiding van hun eigen werk te zeggen hebben;
- *peer review*: de kwalitatieve beoordeling door vakgenoten, waardoor de wetenschappelijke betrouwbaarheid en originaliteit wordt gewaarborgd;
- citaties: de vermelding van gebruikte bronnen. Deze citaties worden geteld, waardoor niet alleen het gezag van de oorspronkelijke publicaties kan worden bepaald, maar ook de impactfactor van wetenschappelijke tijdschriften waarin deze verschijnen.

Nauw verbonden met het systeem van citaties is dat van *tenure*, de manier waarop onderzoekers een vaste aanstelling krijgen op Amerikaanse universiteiten. Onderzoekers moeten voldoen aan bepaalde publicatie eisen voordat zij zo'n aanstelling in de wacht kunnen slepen (*publish or perish* is de uitdrukking in de VS). Doordat het met name in de alfawetenschappen steeds moeilijker is geworden om wetenschappelijk werk gepubliceerd te krijgen is ook het systeem van *tenure* onder druk komen te staan. Dit systeem verklaart overigens ook waarom wetenschappers vasthouden aan bestaande publicatiekanalen en niet geneigd zijn tot experimenten met nieuwe media of uitgaven.

Terug naar artikel